Egy arckép mellé

A hetven felé jár. Arcára az élet mély barázdákat szántott. Valamikor maga is az ekeszarvát fogta. Nemegyszer hallottam tőle:

— Nekem is jutott a barázdákból elég, de csak a képemre.

Nagy erejét beszélik az ismerősök. Volt is becsülete, ha kemény munkát követeltek tőle. Az uraságok szívták el azt is. Ma göthös. Asztma ül a szíven, a hörgőkön. S ha elfogja köhögése, a kékbe fulladó arc, a kimeredt vad tekintet, a széket görcsösen markoló kéz, a meggörnyedt hát... azt hinnéd, szobor, vagy festmény a lázadóról.

A görcsös tusában valóban végighasítja az emlékezés, és ott bent a lázadó vad kiáltása hallik.

— Ti tettetek ilyenné!

Nagyon szeretem őt. Gyakran látogatom meg.

Betegségében legkedvesebb barátja a könyv. A történelmi tárgyúakat szereti. A múltat szívesen olvassa, de a jövőt keresi a sorokban. És azt, hol is volt a hiba, amiért olyanná lett sorsa. Ő már túl van a múlt aranyszivárványos szemlélődésén. Látja, miért is lett ilyenné, vagy olyanná a történelem.

— A sok vér, az üldöztetés, a nyomor, a milliók elesettsége új utakat hoztak — mondja.

Most is éppen hozzá igyekszem. Az ablakon át pillantok a könyvre, amit olvas. A francia forradalom története az. S ahogy azt olvassa, a jakobinusok, a kommunisták, a proletárok... szinte a magyar történelem alakjaivá nőnek előtte.

Aztán beszélt, kérdezett, ítéletet mondott események felett. Ki gondolná azt, hogy ebben az emberben, az uraságok által kiszipolyozott, volt cselédben annyi a meglátás ereje?

— Kellett jönni a forradalmaknak? — kérdi felém.

Már felelni akartam, de megelőz.

— Jöttek. Kellettek.

És máris beszélt életének fájó emlékeit, amik kitéptek az inakból az erőt, megrágták a tüdőt, összezúzták a szívet.

— Hát nem ezek szülték a forradalmat?

Azután megpihen. Asztma-dohányt tesz a pipába. Pillanatok alatt tele a szoba vele. Nagyokat szív, hogy beteg testének minden zugába eljusson.

— Öreg vagyok? Csak ez az átkozott köhögés juttatja eszembe. De lázongtam, sokszor dorongot ragadtam, kemény daccal vágtam az életnek. Meg is emésztett. Hát nem forradalmár voltam én akkor?

— És most — adom hirtelen a kérdést — mai időnkben úgy 30 éves lenne, mit tenne? ?

Csend. Szinte bántó csend. Nem mer választ adni? Csak szójáték volt a beszélgetés? Tetszelgés? Amolyan hetvenkedő visszaemlékezés?

De színesedik az arc.

— Ha 30 éves lennék? — szól végre komoly tekintettel kísérve. — Ha az lennék, hát odaállnék közéjük és megmutatnám, hol a munka eleje!

Erős köhögés fogja el. A szék karjába kapaszkodik. Oly erősen markolja, mintha törni, zúzni akarna. A lázadó mozdulata ez azok felé, akik megették erejét, egészségét, amiért ma nem mehet oda, ahol az új élet harcában még szükség van élenjárókra.

Kovács J. András

Visszapillantás az elmúlt zenei évadra

Veszprém különösen az utóbbi években alakul festői Bakony—Balaton környékünk központjává. Természetes következmény, hogy kulturális élete is csatlakozik ehhez a lendülethez. Az 1960 őszén indult eleven zenei élet még több élménnyel kecsegtet majd az 1961-es tavaszi hangversenyévadban. Veszprém őszi zenei eseményeiről szólok először.

Nézzük csak a szeptembert! Hagyományos és ünnepélyes volt a zeneiskola évnyitó hangversenye. Szilvásy László igazgató méltatta Erkel életművét, majd a tanárok adtak szólo- és kamaraművekből színvonalas koncertet. Hétszáz kis csillogószemű növendék hallgatta azzal a vággyal a mindent megszépítő muzsikát, hogy idővel majd ők is meghódítsák a csodaszép Polihymnia páratlan birodalmát.

Új színt jelentett októberben Veszprém város Ének- és Zenekara műsortervezésében a „Bécsi est" megrendezése. Programján nem a Strauss-keringők különös bécsi hangulata szárnyalt, hanem egy más világ, a mozarti—schuberti muzsika valami magasabbrendű élménye, amely a nagy bécsi hagyománynak egy elmélyültebb, komolyabb oldalát szólaltatta meg. Hallgathattuk a boldogságtól sugárzó „Szöktetés a szerályból" nyitányt (Mozart vőlegény korában írta), Pedrillot, a rokonszenves, egyszerű szolgát, a bölcs Sarastrot, az emberi jóság, tisztaság képviselőjét és ellentétét, a rosszindulatú, kéjenc, de vidám figurát, Ozmint. Tehát mind-mind a mozarti típusalkotás ragyogó példáit.

A hangverseny második felében a romantikusan álmodozó, mély emberi érzésektől áthatott Schubert-muzsikában gyönyörködhettünk. Ez a zene nemcsak csendesen könnyezni és elvágyódni tud, hanem drámaian robbanni, és lelkendezve örülni is. Ilyesfajta erzések hatottak ránk, mikor felhangzottak a szerenád, a bölcsődal, a menüett, a „Tavaszi hajnal" az énekkar, a zenekar és a szólisták lelkes előadásában.

Régvárt kezdeményezés indult meg novemberben. Az Országos Filharmónia meghirdette négyes bérletét. Ez is hiányzott még városunk zenei életéből. Méltó megnyitása volt a sorozatnak az „Erkel-est."

Erkel a múlt század „nagy időszakában", amikor forradalmak viharzottak végig Európán, megteremtette a „magyar nemzeti operát", és ezzel jogot kért, hogy hallassa hangját a nagy európai operakultúrák színpadán. Nagyon előnyösen hatott a magasabbrendű élményt nyújtó hangversenyen, hogy a plakáttal ellentétben, az első felében hangzottak el a „Hunyadi László" és csak utána a „Bánk bán" részletei. Úgy éreztük, hogy így emelkedik állandóan a hangulat, a feszültség, ez a műsor jó dramaturgiai felépítettsége. A Budapesti MÁV Szimfonikusokat Tóth Péter vezényelte szuggesztíven.

Újból megvalósult decembertől a zeneiskola növendékbérlete. Nagyon helyes már most hozzászoktatni a kis hegedűsöket és az egész kis nyüzsgő sereget színvonalas hangversenyekhez és — fontos szempont — az előadásokon való helyes viselkedéshez. A szereplőgárda ismét új kezdeményezés gyümölcse. A megyei zenepedagógusok, a veszprémi, a pápai, és a várpalotai zeneiskolák tanárai a szakszervezet segítségével összefogtak, hogy politikai és szakmai továbbképzésüket együtt végezzék, így szólistacsoporttá és zenekarrá szerveződtek. Minden hónapban más zeneiskola székhelyén találkoznak, hogy szoros baráti kapcsolatban tapasztalataikat a gyakorlatban hasznosítsák. Igy született meg a Megyei Zenetanárok Zenekara, amely a „Növendék-bérlet" első hangversenyén szerepelt, világhírű virtúóz hangszerszólók és szimfonikus művekkel. Ugyanez a hangverseny már Pápán is elhangzott.

Úgy látszik, a múlt ősz a kezdeményezések időszaka volt, mert ismét egy újabbról számolhatunk be. A városi ének- és zenekar javaslatára a városi művelődési osztály összehívta a Városi Munkás Vegyeskart, a Bartók Béla Iparos Férfikart és Veszprém város Ének- és Zenekarát, közös „zenebaráti kör"-re. Meghívta Maróti Gyulát is a Népművelési Intézet főosztályvezetőjét, hogy tartson beszámolót zenei mozgalmunk történetéről, jelen helyzetéről, feladatairól, jövő terveiről a dalosoknak. Ez új dolog. Ilyen formában ezzel a témával eddig csak karnagyok foglalkoztak. Most közvetlenül hallották az amatőr énekesek és zenészek illetékes szájból, hogy milyen fontos kultúrpolitikai feladat a zenei tömegmozgalomban munkát vállalni, mennyire jelentős a társadalmi szerepe, és hogy a részvevők tudata, jelleme közben jobb irányba formálódik, finomodik, differenciálódik.

Hadd emlékezzünk meg a veszprémi közönségről is. Tudvalevő, hogy közönség nélkül nem beszélhetünk zenekultúráról. Előadók és közönség együtt alkotnak teljes egészet, hallgatóság nélkül öncélúvá válhatnak még a legjobb indulatú törekvések is. A veszprémi közönség előzetes megnyilvánulásai alapján „nehezen mozdítható, szervezhető" és nem tárja ki a szívét forró ünneplések, tízperces tomboló tapsok formájában. De hát ki nevelte erre rá? Korábban nem volt alkalma rendszeresen komoly, értékes zenei esteket hallgatni, ahol hosszabb, ciklikus műveket megfigyelhetett volna, és megtanulhatta volna nem lankadó koncentrációval, formailag is átfogni. Természetes tehát, hogy egy gyönyörű mű hallatán a pillanatnyi érzelem már a tétel végén tapsban akar kirobbanni. Mivel azonban ez nem lehetséges — mert többtételes művet nem szokás tapssal szétszakítani, megzavarni — a gyakorlatlan közönség még nem képes arra, hogy a hosszú mű hallgatása közben kialakult élménysorozatát időzítse a mű végére, hogy aztán magas hőfokra eljutott, érzelmi telítettsége hosszú és dinamikus tapsban nyilvánuljon meg. Ez talán az aránylag gyér tapsoknak a pszichológiai oka.

Az őszi hangversenyek látogatottságával kapcsolatban igen nagy jelentőségű és örvendetes azonban, hogy a veszprémi közönség „jege megtört", szinte valamennyi koncert telt házzal zajlott le: szélesedett a közönség-bázis, egyre több azoknak a veszprémi dolgozóknak a száma, akik rendszeresen járnak hangversenyekre. Ha ez az érdeklődés a tavaszi évadban még fokozódik, elmondhatjuk, hogy kialakulóban van egy magasabb színvonalú veszprémi zenekultúra.

(y J)

ADÓSSÁGA

— No, mi az, csak nem félsz tőlem?

— Azt hittem, most vacsora előtt ver meg, eltér a régi rendtől.

— Hát Julis, én sem vagyok útonálló haramia, hogy ilyen kedvesen fogadsz, oszt mégis megverjelek. Látom, valami változáson mentél keresztül, ennek én roppantul örvendek. Ezt meg is kell ünnepeljük. Visszamegyek a kocsmába, oszt hozok egy kis itókát is.

— Sohse fáradjom, gondoskodtam én arról is; hisz tudtam, hogy ma a gyűlés után csak zárórakor vetődik haza. Itt van egy fél liter abból a törkölyből, amit inni szokott.

Nem hittem a szememnek, amikor az üveget megláttam. Titkon megcsíptem magam, hogy nem álmodok-e? Vagy tán az elfogyasztott ital űz velem csúfot. De Julis hangja riasztott fel:

— Igyék, Minya, az én egészségemre, meg az új élet egészségére is.

— Hát te is?....

— Hát persze. Csak magától féltem; hogy szégyent hoz rám.

— Hát most nem félsz?

— Nem. Mert ma estétől maga is meg fog változni.

— Hiszel te ebben?

— Tudom, egész biztosan tudom, mert mától más rend kezdődik nálunk is itthon.

— Hát akkor jó. Ezt már én is szeretem, hogy belátod, nem lehet úgy agyonhajtani egy embert. Kell egy kis italozás, mert olyankor még a politika is jobban megy. Megittam az utolsó kortyát is a Julis hozta pálinkának. Megtömtem a pipám, hogy majd lefekvés előtt még elszívom. Pillantásom az ágyra esett. Ekkor ámultam csak el igazán. A megvetett ágyon még a Julis staférungjából félretett tiszta új házivászon lepedő volt, mit eddig azért őrzött a szekrényében, hogyha vendég jön, legyen mit alája tenni. De mivel hálóvendég soha sem lépte át a küszöbünket huszonöt évig, így a lepedő is megmaradt úgy a szekrényében, ahogy még az anyja összehajtogatta.

— Hej, milyen angyal is tudsz te lenni, Julis! — Ez már tényleg nagy változás, gondolkodtam el magamban.

— Ne gyújtson már rá; hiszen úgyis késő re jár az idő.

Máris fürge ujjakkal simította el a párna ráncait. Én meg ennyi szép és jó után nem akartam ellenkezni, lefeküdtem. Elalvás előtt még gondolkoztam, hogy milyen más sorom lesz nekem, ha már most így kezdődik. Élvezettel nyújtózkodtam el a frissen húzott ágyban. Még álmomban is Julisról álmodoztam, hogy az ágyam mellett ül, oszt az arcomat simogatja. Pedig már nagyon régen volt, mikor róla álmodtam utoljára. Aztán meg arról, hogy most már nem kell majd látástól vakulásig dolgozni a mezőn, többször elmehetek egy kis poharazgatásra a komákkal. Aztán meg minden átmenet nélkül azt álmodtam, hogy valaki pofonütött. De éreztem is. No, gondolom magamban, nem nyitom ki a szemem, mert elszáll az álmom. De a pofon megint csak megismétlődött. Ez már nem álom, mert még most is cseng a fülem — állapítottam meg. Olyan csodálatos ez az éjszaka is, mint az este? Kinyitom hát nagynehezen a szemeimet, mert az első álom után bizony rossz felébredni. A lámpa még égett, Julis meg ott állt az ágyamnál, úgy, ahogy álmodtam, csupán az arca nem volt olyan szelíd, mint az este. Szemei harciasan csillogtak, az arca a nagy méregtől el volt vörösödve.

— Julis! — szólítom meg, hogy elmeséljem fura álmomat. De bizony erre nem került sor, mert Julis keze meglódult, s a harmadik pofon is az arcomon csattant.

Most már észrevettem, hogy nem álmodok, éktelen haragra gerjedtem. — Megölöm ezt a némbert, hogy ilyen csúfot mer űzni belőlem. Fel akartam ugrani, de moccanni sem tudtam. Még a kezeimet sem tudtam megmozdítani, mert az a beste fehérnép a talpamtól a nyakamig bevarrt abba a vászonlepedőbe, de úgy ám, mintha betonba öntöttek volna.

Ami ezután következett, el sem mondom szégyenemben. De becsületesen helybenhagyott, az szent igaz. Miután már elfáradt, lihegve letette a seprűt, és szikrázó szemekkel végigmért, mintha felbecsülte volna a munkáját.

— No, Máté Minya! Most letörlesztettem magánál a múlt adósságát. Most mi is tartozás nélkül indulunk neki az új életnek. De, ha nem hagy fel a korhelykedésével, és a közösben is szégyent hoz rám, istenemre mondom, a taggyűlésen mesélem el, hogyan törlesztettem magánál.

Varga Ernő

Rosszabb a halálnál

— Ősi kínai humor —

Egyszer, egy vidéki vándorszíntársulat kulisszái mögött megjelent egy ismeretlen ember.

— Cszsan-he színész vagyok — ajánlotta magát az igazgatónak — A legjobb fővárosi színházaknál énekeltem. Most elhatároztam, hogy önöknél is fellépek.

— Remek, nagyszerű — mosolyodott el az igazgató. — Megkérném, énekeljen nekünk valamit.

— Itt, most? — húzta fel a vállát önhitten az idegen. — Nem bánom, bocsánat.

— Köszönöm, köszönöm kolléga — szakította félbe, a fejét fogva, a második kuplé után az igazgató. Félek, hogy a helyi közönség nem fogja önt értékelni. Lehet, hogy halálos ítélet terhe alatt tapsolna önnek valaki, de így, nem.

Ahogy ment, visszaemlékezve az igazgató utolsó szavaira, a megsértett művész megállt egy csendes utcasarkon s az arra jövő első embert megállította.

— Kegyelmezz, jó ember! — vetette magát térdre az, meglátva a feléje fordított kést. — Mindenemet odaadom, csak ne ölj meg. Feleségem és öt gyermekem van.

— Kell is nekem a te kacatod! — fújt megvetően a színész.

— Énekelni akarok neked, te bolond. Ha tetszik, elengedlek békével, ha nem — megöllek!

— Igen? Énekeljen, kérem, énekeljen. Én nagyon szeretem az éneklést.

A művész eltette a kést, pózba vágta magát, a torkát köszörülte és elkezdett énekelni. Amikor befejezte, áldozata hallgatva elfordult és lehajtotta fejét.

— Nos, mit szól hozzá?

— Nagyon sajnálom — sóhajtotta az ember. — Elvesztem. Nincs mit csinálni. Szürj!

Oroszból fordította:

László Imre